

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Сердюк О.С.

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник;

Трушкіна Н.В.

*науковий співробітник,
Інститут економіки промисловості
Національної академії наук України*

ЩОДО ДИНАМІКИ ЕКОЛОГІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ У КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У сучасній економічній науці спостерігається стала тенденція до переосмислення ролі екологічних чинників у господарській діяльності, що зумовлено переоцінкою значення зовнішніх ефектів в економіці. Наслідком цього стало прийняття ряду міжнародних програм з охорони навколишнього середовища. Україна у цьому контексті взяла на себе зобов'язання в рамках Угоди про асоціацію з ЄС, де зазначено про «просування Механізму спільного запровадження Кіотського протоколу до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату 1997 р. з метою зменшення викидів парникових газів шляхом реалізації проектів у сфері енергоефективності та відновлювальної енергетики» [1].

Переосмислення ролі екологічних чинників змінило уявлення про ефективність традиційних методів енергогенерації. Як зазначає Д. Ергін, «...сегодня на энергетическую политику на всех уровнях все больше влияет проблема изменения климата и глобального потепления. Предпринимаются попытки преобразовать энергетическую индустрию, с тем, чтобы существенно уменьшить количество углекислого газа и других парниковых газов, выделяющихся при сжигании угля...» [2, с. 401].

У даній роботі проаналізовано екологічні показники, що опосередкованим чином впливають на господарську діяльність підприємств зокрема та суспільний благоустрій в цілому (у вигляді зовнішніх ефектів). Так, за даними Державної служби статистики України, обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферу від підприємств сектору енергетики скоротилися за 2010-2015 рр. на 24,7%, а їх частка в загальному обсязі викидів від стаціонарних джерел забруднення зросла на 4,2%. Обсяги викидів у середньому одним підприємством сектору енергетики зменшилися на 41,6% (табл. 1).

Таблиця 1

**Динаміка обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосфері
від підприємств сектору енергетики**

Роки	Обсяги викидів, тис. т	Частка у загальному обсязі викидів від стаціонарних джерел забруднення, %	Обсяг викидів у середньому одним підприємством, т
2010	2100,1	51,2	297,9
2011	2299,3	52,9	344,9
2012	2310,2	54,3	357,8
2013	2265,8	52,8	361,0
2014	1798,6	56,4	307,3
2015	1581,6	55,4	174,1

Джерело: складено за даними: [3, с. 25; 4, с. 28; 5, с. 30; 6, с. 33; 7, с. 34; 8, с. 38]

Кількість впроваджених повітроохоронних заходів в енергетиці зросла за 2014-2015 рр. на 5,8%, або зі 155 до 164. Фактичні витрати на заходи, спрямовані на зменшення викидів у повітря від енергетичного сектору, в 2015 р. становили 341,2 млн грн. А їх частка в загальному обсязі витрат на здійснення повітроохоронних заходів скоротилася за 2014-2015 рр. на 31,2% – з 61,9 до 30,7%. У 2014 р. щорічні обсяги фактичного зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферу після впровадження повітроохоронних заходів в енергетиці становили 131,2 т, що на 0,8% більше порівняно з очікуваним значенням (130,1 т). У 2015 р. цей показник складав 21715,1 т, це на 16,2% менше порівняно з очікуваним значенням (25910,9 т) [7, с. 49; 8, с. 55].

Ключовим екологічним показником, що характеризує стан навколишнього природного середовища, є обсяг витрат на охорону та використання природних ресурсів, який складається з капітальних інвестицій і поточних витрат.

Згідно з даними Державної служби статистики України, питома вага капітальних інвестицій у загальному обсязі витрат на охорону атмосферного повітря і попередження змін клімату зросла за 2006-2016 рр. на 10,7% – з 48 до 58,7%, а поточних витрат, навпаки, скоротилася на 10,7% – з 52 до 41,3% (табл. 2).

Таблиця 2

**Динаміка витрат на охорону атмосферного повітря
і проблеми зміни клімату**

Роки	Загальний обсяг витрат, млн грн	Обсяг капітальних інвестицій, млн грн	Обсяг поточних витрат, млн грн
1	2	3	4
2006	1589,2	762,5	826,7
2007	2521,2	1379,3	1141,9
2008	2826,2	1476,3	1349,9
2009	2309,0	1273,8	1035,2
2010	2454,7	1139,9	1314,8
2011	4011,0	2535,6	1475,4
2012	3804,2	2462,7	1341,5
2013	3827,7	2411,9	1415,8
2014	3153,7	1915,1	1238,6
2015	2942,7	1422,9	1519,8
2016	4263,4	2502,8	1760,6

Джерело: складено за даними: [9; 10; 11]

Як показує аналіз статистичних даних, спостерігається тенденція недостатнього фінансування заходів з охорони атмосферного повітря і проблем зміни клімату. Про це свідчить зниження частки обсягу капітальних інвестицій на охорону атмосферного повітря у загальному обсязі капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища за 2006-2016 рр. на 16,1% (рис. 1).

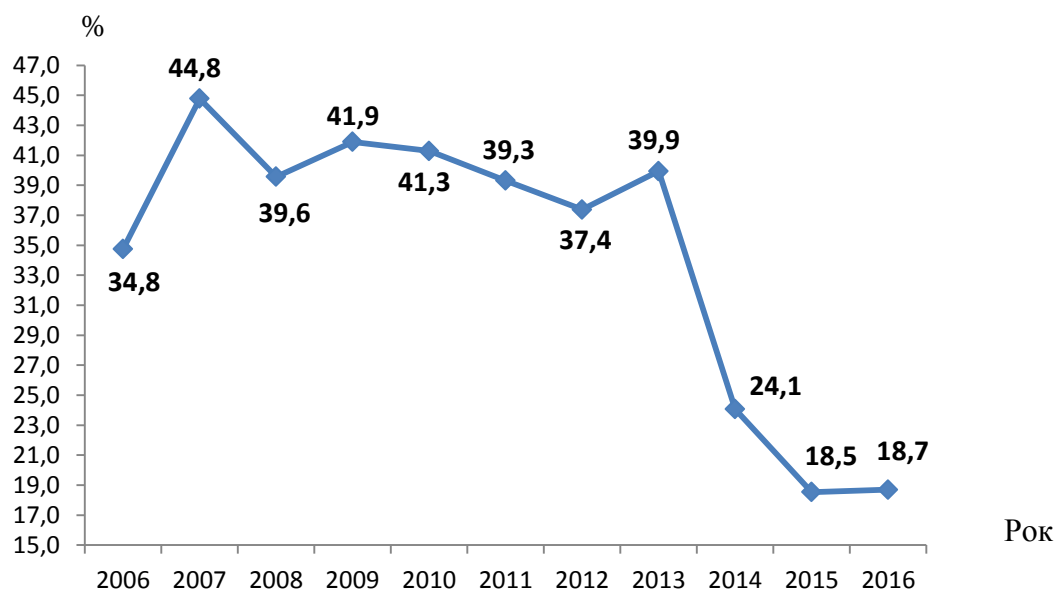

Рис. 1. Динаміка питомої ваги капітальних витрат на охорону атмосферного повітря і проблеми зміни клімату, %

Джерело: складено за даними [10]

За 2006-2016 рр. питома вага поточних витрат на охорону атмосферного повітря і попередження змін клімату зменшилася в загальному обсязі поточних витрат на охорону навколишнього природного середовища на 6,8% (рис. 2).

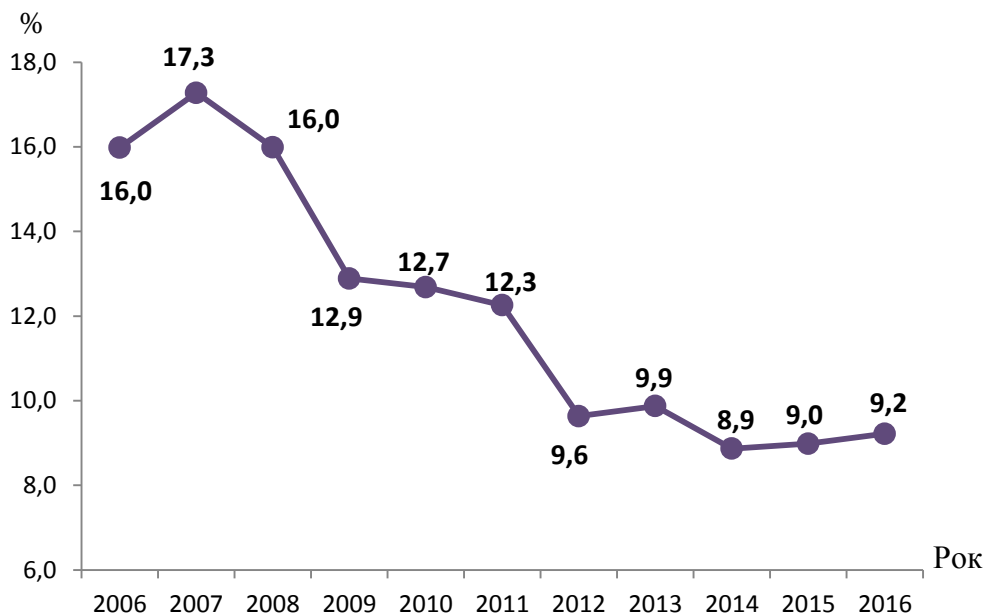

Рис. 2. Динаміка частки поточних витрат на охорону атмосферного повітря і проблеми зміни клімату, %
Джерело: складено за даними [11]

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок щодо доцільності розробки комплексу природоохоронних заходів, зокрема у енергетичному секторі. Крім того, є доцільним коригування національної енергетичної стратегії і державних програм з урахуванням екологічних чинників. Зазначені заходи відповідають принципам співпраці України з Європейським Союзом, визначених Угодою про асоціацію.

Список використаних джерел:

1. Економічне та галузеве співробітництво: розділ V/ Угода про асоціацію між Україною та ЄС. – 41 с. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/TITLE_V.pdf.
2. Ергин Д. В поисках энергии: Ресурсные войны, новые технологии и будущее энергетики / Дэниел Ергин; пер. с англ. – М.: Альпина Паблишер, 2017. – 720 с.
3. Довкілля України за 2010 рік: стат. збірник. – К.: Держ. служба статистики України, 2011. – 206 с.
4. Довкілля України за 2011 рік: стат. збірник. – К.: Держ. служба статистики України, 2012. – 196 с.
5. Довкілля України за 2012 рік: стат. збірник. – К.: Держ. служба статистики України, 2013. – 234 с.
6. Довкілля України за 2013 рік: стат. збірник. – К.: Держ. служба статистики України, 2014. – 224 с.
7. Довкілля України за 2014 рік: стат. збірник. – К.: Держ. служба статистики України, 2015. – 224 с.
8. Довкілля України за 2015 рік: стат. збірник. – К.: Держ. служба статистики України, 2016. – 242 с.

9. Витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів за напрямками природоохоронних заходів у 2006-2016 роках [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

10. Капітальні інвестиції на охорону навколишнього природного середовища за напрямками природоохоронних заходів у 2006-2016 роках [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

11. Поточні витрати на охорону навколишнього природного середовища за напрямками природоохоронних заходів у 2006-2016 роках [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.